

Hatvan éves történet

Mintha tegnap történt volna, pedig hat évtized pergett le a végtelen idő homokórájában.

18 évesek voltunk, 1960. évet mutatta a naptár. Életünk első nagy megmérettetésére készültünk, érettségi előtt álltunk. Álltunk a nagy ismeretlen előtt kíváncsian, szorongva, izgatottan. Úgy gondoltuk a nevezetes nap lehull a függöny, ami a nagybetűs Életet takarja.

A mi generációnk – a világháború szülöttei – olykor átláttunk azon a bizonyos függönyön, amelyet oly annyira tépázott a történelem szele. Az általános iskolában az úttörő mozgalom hamis hangú színjátéka, amelyről jól tudtuk, hogy csak üveggyöngy, majd a forradalom eufórikus napjai, s azután a pufajkás világ Kádár – kolbásszal és denevér szárnyú hírekkel...

Bárhogy is fordult is történelem kereke élni kellett. Túlélni, ahogy lehet, mondták sokan.

1960 –ban még a felszín sem nyugodott meg. Sok osztálytársam szüleit akkor tájt verték be – sokszor a szó szoros értelmében – a tsz ek - be, megfosztva őket földjüktől, jószágaiktól, hogy azután a kommunista rend malmának húzóivá tegyék őket.

S mi mégis a szerencsésebbek között éreztük magunkat, hiszen gimnáziumba járhattunk és reménykedhettünk, hátha jobb lesz egyszer, valamikor, valahogy valahol.

Május második hetében elkészült az osztály tablója. A mi osztályunk elég konzervatív volt, nem készítettünk formabontó, humoros, vagy polgár - pukkasztó emléket a lepergett középiskolai évekről. Mélybarna és arany kombinációk, barokk ihlette minták között sorakoztak a tanárok és a mi fényképeink. Az első két évben osztályfőnökünk volt Kerényi tanár úr sajnos nem kerülhetett a tablóra. Az emberi irigység és hiúság közbelépett...

Nagyon szép tabló volt, sajnos eredeti példánya áldozatul esett az iskolai költözködésnek. Most előttem van a tablónk fotója, 18 éves önmagunkat nézem 78 évesen. Meg kell állapítanom: egyre több név elé kerül az örökkévalóságba való távozást jelző kereszt:

1960-IV.B.-Osztályfőnök:+Bíró Lajos.....

+Avari Julianna, Balogh György, Bartha Sándor, Báty Gabriella,+Bitay Ildikó, Dobos Klára, Erdélyi Zsuzsanna, Faragó Emilia, +Gosztonyi Judit, Iván Éva, +Jámbor Miklós, Jenei Mária, +Jeremiás György, Kahler Frigyes, Károlyi Aranka, Kondor Adél, Köhalmi Piroska, Kulin István, +Leleszi Anna, +Lupkovics Krisztina, +Molnár Lajos, Molnár Simon, Nagy Irén,+ Nagy István, Németh Gabriella, Papp György, Papp Ildikó, Paróczai Anna, Pétery Lajos, Sikesdi Julianna, Sófi Irén, + Szabó Éva, +Széles Endre, Tarcsa Irén, Vadnay Zsófia, Zombor Katalin.

A május elején tartott ballagás nem járt olyan nagy felhajtással, mint manapság szokás. A virágcsokrok sem a drága és divatos virágüzletekben készültek. Legtöbbünk nagy lila orgonacsokorral ballagott. Az illata ma is eleven az emlékezetemben, mint ahogy a termeket díszítő fehér jázmin virágoké is. Ballagási ajándéknak pedig egy – egy könyv, vagy valamilyen apró emléktárgy dukált.

A beszédekre nem igen figyeltünk. Az igazgató és az osztályfőnök a hivatalos penzumot mondta fel. Inkább a saját gondolatainkba, emlékeinkbe merültünk el, amiből Ady Endre verse mozdított csak ki. A tűz csiholója, amelyet egy harmadikos lány nagyon jól adott elő. Ennek a versnek néhány sora került a mi – igen puritán – ballagási meghívónkra is.

„Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharverték.”

Mi meg voltunk győződve, a „nagy dolgok” ránk is várnak, s hogy mik lesznek, azt majd felismerjük. Egyelőre ez a „nagy dolog”, maga az érettségi vizsga volt, a többi még a jövő nagy titka.

A ballagás másnapján már beköszöntött a szorgalmi idő, hiszen május 16 –tól megkezdődtek az írásbelik.

Bejáró diák lévén, természetes volt a reggel 5 órás kelés, így fél hatkor drága nagyanyám elém tette a bögre kakaót és én 6 órakor megkezdtem a tanulást.

Érettségi tárgy volt a magyar, a történelem, a matek, a fizika, a latin és az orosz.

Úgy döntöttem, 2 órás szakaszokra osztom a 12 órás munkanapot. Este 6 kor letettem a könyvet és egy órát sétáltam, majd vacsora, és este 8 órakor alvás.

A terv bevált és nem is volt túl megerőltető.

Az írásbelik gond nélkül zajlottak. Akkoriban az összes segédeszköz egy töltőtoll volt, matekból függvénytablázat, a nyelvekhez szótár.

Történelemből nem volt írásbeli, így négy nap alatt túljutottunk az első akadályokon, ami igen megnyugtatóan hatott.

Az írásbelik után sem változott a napi beosztásom, csak most már a matek, és a nyelvek nem terhelték az időmet.

Végre eljött a szóbeli napja. Június 11 –e nagyon meleg nap volt, s örültem, hogy a délelőtti csoportban az első vizsgázó voltam. Így is főttem rendesen a sötétkéék öltönyben, amelyet súlyosbított a nyakkendő is.

Magyar volt az első tárgy, amiből a szerencse Madách Imrét húzatta velem. Madách volt az egyik igen kedvelt költőm, a Tragédiának nagy része rám is ragadt memoriterként. Tudta ezt természetesen László Géza tanár úr is, s a kérdéseit is ehhez képest tette fel. Lásza az elnök is – aki Nyíregyházán volt igazgató - , nálunk nem csak a kimért tananyag keretei között rekednek meg az ismeretek.

Történelemből Budai Nagy Antal felkelése nem volt amolyan villogtató tétel, és a II. világháborús tétel sem, azért egy kicsit az európai eseményekhez hozzátettem a Csendes óceán térségének hadieseményeit is (ami megint csak nem volt a tananyag része).

Fizikából – nem az én világom – sem, volt rossz a tétel: le kellett vezetni az elektronok sebességét az atommag körül.

Első felelő lévén viszonylag hamar megszabadulhattam a nyakkendőm szorításából és a zakó is a vállamra került, csak amúgy panyókára.

A nagy sóhajtás, amely ilyenkor elhagyja az ember gyerekét, csak úgy gurult végig a lépcsősoron, majd kiütötte a korlátot. Hát vége és megvan! Meg egy hála fohász.

A hivatalos eredményhirdetés és a bizonyítványok kiosztása az utolsó vizsganap délutánjára volt kitűzve. Ettől már senki sem tartott, hiszen félhivatalosan mindenki tudta mire végzett a nagy megmérettetésen.

Ma persze az ember nyomban nyúlna a telefonja után, hogy elmondja a jó hírt, de hát a mobilra több mint három évtizedet kellett még várni, vonalas telefonunk sem volt, így hát kiballagtam az állomásra.

A déli vonattal értem haza. Otthon nyomban szembetűnt, hogy a nagy ebédlőasztal volt megterítve az ünnepi damasztabrosszal, s előkerült a leveses és pecsenyés tál is (amelyek csak ritka alkalmakkor kerültek elő a szekrényből), s mindez jelezte, a mai nap megkülönböztetett. Ezt erősítette meg a rántott csirke, petrezselymes krumplival és fejes salátával és végül a titokban készült puncstorta, amelybe az én édes nagyanyám belecsempészte a legszebb rumos meggyeit.

Ahogy fogyott az ünnepi ebéd, úgy tisztult a fejem is. Amikor kiléptem a teremből, magam mögött hagyva a nagy barna ajtót és középiskolás diákéveimet, csak annyit éreztem, valaminek nagyon vége van. A vonaton a kerekek kattogása és az ezerszer látott táj csak a fáradtságot idézte fel újra, s vágyat, egy nagy, kiadós alvás után.

Az otthoni fogadtatás – apám elismerő szava és nagymama tettekben kifejezett dicsérete – elűzte az ólmos fáradtságot. Kezdtém figyelni azt is, változott –e valami rajtam – bennem, hogy most már „megértem”. Ám egyelőre semmi ilyet nem tapasztaltam, így hát korán aludni térem, azzal a tudattal, hogy másnap nem kell reggel 6 –kor nem kell könyvet vennem a kezembe.

Azért a következő napokban egy kicsit a poros föld felett jár az ember az utcákon. Ez amolyan gyermekbetegség, ami elég múlandó, amint szembesül a frissen érett ifjú az elkövetkezők előtt álló reális feladatokkal. Szóval azzal, hogy igaz, szépen véget ért valami, de kezdődik is valami új, s az sem lesz csekélység.

Végre eljött az eredményhirdetés, a bizonyítványok átadásának napja.

Örömmel nyugtáztuk, mindenkinek sikerült baj nélkül venni az akadályt.

Délután háromkor az igazgatónk és az osztályfőnökünk átadta az egyébként igen szerény külsejű okmányt, rajta a bűvös felirattal: »Érettségi bizonyítvány«.

Az utolsó intelmekre már nem nagyon figyeltünk, irányt vett mindenki a Mátészalkán mindközönségesen »Fényes« néven ismert vendéglátóhelyre, ahol már a hosszú asztal meg volt terítve és a zenekar is felkészült a mulatságra.

A felszolgált háromcentes konyak - a felnőtté válás című rituálé része volt – ugyan így a rántott szelet után megérkező korsó sör is.

Azután kezdődött az »utolsó tánc« , éjjel 2 –ig.

A banketten részt vett néhány tanárunk is. Külön is örültem, hogy Majoros Zoltán tanár úr záróráig velünk tartott. Majoros tanár úr

harmadikba vette át a történelem tanítását. Magam neki köszönhettem, hogy elindított a történettudomány művelésének – nem éppen kikövezett – útján. S azt is, hogy megíratta velem azt az országos tanulmányi versenyre szánt dolgozatot, amelynek egyetemi felvételemet köszönhettem. Különös megtiszteltetés volt, hogy a tanár úr a banketten felajánlotta nekem a társalgás tegező formáját.

Záróra után hatan még úgy határoztunk, hogy mivel csak reggel 5 kor indulnak a vonatok, áttelepülünk a vasúti restibe, ahol jó cigányzene – és némi pörkölt – várta a mulatni vágyókat. Mi pedig bizony, vágytunk a mulatásra. Húzta is nekünk a primás, amíg meg nem szólalt a hangszóró: »személyvonat indul....«

5 órakor a vicinális nagy pöfögéssel elindult, hogy a Mátészalka és Fehérgyarmat közti 20 km –t háromnegyed óra alatt végigszáguldja.

Itt vége is lenne a történetnek, de még egy gondolat ide kívánczok.

Egyik ismerősöm úgy vélekedett, hogy az érettségi nem több egy villamosjegynél, utazásra biztosít jogot (értsd: valamilyen életpályára belépni), azután akár el is dobható.

Nos, tanult ismerősöm vélekedése szerintem vaskos tévedés. Magam két egyetemi karon 82 kollokviumot, 14 szigorlatot, 5 államvizsgát és egy doktori szigorlatot abszolváltam, nem is szólva a bírói – ügyészi szakvizsga több ezer oldalas anyagáról. Ilyen tapasztalat után állítom, a legmélyebb benyomást bennem az első nagy szellemi megpróbáltatás, az érettségi hagyta, amelyre hat évized múltán is jól emlékszem.